कर्मसंभिनिवेष्टव्यमत आह येयमिति इयमितिप्रत्यक्षेनाभिनीयदर्शयति प्रकृतिरधिष्ठानमात्रत्वेनोपादानं अव्यक्ताभिशकवत्दृश्यानगृहीता अदृष्टोद्रष्टेत्यादिश्रुतेर्वाङ्मनसातीतत्वात् कलाभिरुक्ताभिरेवत्रिंशत्संख्याभिः इत्थंभावेतृतीया मायया कलात्मनाव्यक्ततांदृश्यतांगतेत्यर्थः याचनिष्कलाबाह्यानपेक्षप्रकाशकतयासूर्यवत्त्रिंशकादन्यास्वयंज्योतिःसैवत्वंचाहंचान्येचस्मः सर्वेषांप्रत्यग्भूतआत्मेत्यर्थः घटमणिकर्मल्लिकाद्याकाशानामिवोपाधिप्रतिसंधानमंतरेणभेदस्याविभाव्यमानत्वात्सर्वेषामस्माकंतन्मात्रत्वमितिभावः नन्वस्यापिमुकुरमुखवद्बाह्यापेक्षप्रकाशत्वमुक्तं न प्रतिबिंबस्यैवसप्रकाशोनत्वस्येतिदिक् ॥ १४ ॥ एवंचिदंशाभिप्रायेणकासीत्यादिप्रश्नानुपपत्तिमुक्त्वाजडांशाभिप्रायेणापितामाह बिंदुइति बिंदुन्यासोरेतःसेकःततःशुक्रशोणितसंयोगाद्भवंतिताः निपातेनमिश्रणेन कललंपरस्पराविविक्तं ॥

येयंप्रकृतिरव्यक्ताकलाभिर्व्यक्ततांगता ॥ अहंचत्वंचराजेंद्रयेचाप्यन्येशरीरिणः ॥ १४ ॥ बिंदुन्यासादयोवस्थाःशुक्रशोणितसंभवाः ॥ यासामेवनिपातेनकललंनामजायते ॥ १५ ॥ कललाद्बुद्बुदोत्पत्तिःपेशीचबुद्बुदात्स्मृता ॥ पेश्यास्त्वंगाभिनिर्वृत्तिर्नखरोमाणिचांगतः ॥ १६ ॥ संपूर्णेनवमेमासिजंतोर्जातस्यमैथिल ॥ जायतेनामरूपत्वंस्त्रीपुमान्वेतिलिंगतः ॥ १७ ॥ जातमात्रंतुतद्रूपंदृष्ट्वाताघनखांगुलि ॥ कौमारंरूपमापन्नंरूपतोनोपलभ्यते ॥ १८ ॥ कौमाराद्यौवनंचापिस्थाविर्यंचापियौवनात् ॥ अनेनक्रमयोगेनपूर्वंपूर्वंनलभ्यते ॥ १९ ॥ कलानांपृथगर्थानांप्रतिभेदःक्षणेक्षणे ॥ वर्त्ततेसर्वभूतेषुसौक्ष्म्यात्तुनविभाव्यते ॥ २० ॥ नचैषामत्ययोराजन्लक्ष्यतेप्रभवोनच ॥ अवस्थायामवस्थायांदीपस्येवार्चिषोंगतिः ॥ २१ ॥ तस्याप्येवंप्रभावस्यसदश्वस्येवधावतः ॥ अजस्रंसर्वलोकस्यकःकुतोवानवाकुतः ॥ २२ ॥ कस्येदंकस्यवानेदंकुतोवेदंनवाकुतः ॥ संबंधःकोस्तिभूतानांस्वैरप्यवयवैरिह ॥ २३ ॥ यथादित्यान्मणेश्चापिवीरुद्भ्यश्चैवपावकः ॥ जायंत्येवंसमुदयात्कलानामिवजंतवः ॥ २४ ॥ आत्मन्येवात्मनात्मानंयथात्वमनुपश्यसि ॥ एवमेवात्मनात्मानंयथात्वमनुपश्यसि ॥ एवमेवात्मनात्मानमन्यस्मिन्किंनपश्यसि ॥ २५ ॥ यद्यात्मनिपरस्मिंश्चसमतामध्यवस्यसि ॥ अथमांकासिकस्येतिकिमर्थमनुपृच्छसि ॥ २६ ॥ इदंमेस्यादिदंनेतिद्वंद्वैर्मुक्तस्यमैथिल ॥ कासिकस्यकुतोवेतिवचनैःकिंप्रयोजनं ॥ २७ ॥

॥ १५ ॥ १६ ॥ १७ ॥ १८ ॥ १९ ॥ कलानांपरिणामवतीनांपृथगर्थानांरूपादिप्रकाशार्थानांप्रतिभेदोरूपभेदः ॥ २० ॥ सौक्ष्म्यादित्येवविवृणोति नचेति ॥ २१ ॥ एवंपरिणामभेदाद्द्रव्यभेदमुपेत्यप्रश्नोत्तरक्षणयोर्देहभेदात्कासिकस्यासीतिप्रश्नस्यानुपपत्तिमुक्त्वादेहस्यानित्यत्वादपितदयोगमाह तस्येति ॥ २२ ॥ २३ ॥ आदित्यात्सूर्यकांतेन मणेर्लोहसंबंधात् वीरुद्भ्योमंथनादिना कलानांसमुदयात् इवशब्दोनर्थकःपादपूरणार्थः ॥ २४ ॥ आत्मनीतिसार्धश्लोकः आत्मनिदेहे आत्मानंदेहं आत्मानंनिष्कलं देहात्मवन्निष्कलात्मानमपियद्यसंदिग्धंपश्यसितर्हिब्रह्मिष्ठस्त्वं ऐकात्म्यवित्त्वात् अन्यस्मिन्नपिदेहेनिष्कलमेवकुतोनपश्यसीत्यर्थः देहात्मज्ञानवत्ज्ञानंदेहात्मज्ञानबाधकं ज्ञानंयस्यभवेदत्रसनेच्छन्नपिमुच्यतइतिदेहज्ञानदृष्टांतःशुद्धज्ञानेस्तितमज्ञात्वाकेचिदिहमध्यममर्धंनपठंति ॥ २५ ॥ २६ ॥ २७ ॥

* मल्लिकातृणशून्येपिमीनमृत्यात्रभेदयोरितिमेदिनी

Digitized by Google